

Az országos magyar izr. tanító-egyesület

ÉRTESÍTŐJE.

Megjelen havonkint egyszer.

Felelős szerkesztő: SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Az előfizetési pénzek és tagsági díjak
Óser Zsigmond egyleti pénztárnokhoz
Klauzál-utca 4. szám küldendők.

Szerkesztői iroda: Sip-utca 12. sz.

Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-
egyesület.”Előfizetési ár: Nem tagok szám'ra
egész évre 2 frt.

Az egyesület tagjainak díjmentesen jár.

A zsidó népiskolák.

(Radó Vilmos tanár ur a „Zsidó Szemlé“-ben ezen czim alatt egy cikksorozatot tett közzé, melyből a következőt közöljük. Szerkesztőség.)

Az előbbi cikkben törekedtem kimutatni, hogy az eredeti biblia nem lehet a hit- és erkölestani oktatásnak alapja, mivel először a bibliafordítás a zsidó nyelvoktatásnak is szolgálván szövegül sőt kiválókép ennek — ez a kumuláció csak zavart okozhatna; másodsor mivel annak a szövegnek, a melylyel a gyermekekben vallásos és erkölcsi érzelmeket akarunk támasztani, a lehető legvilágosabbnak, a gyermek értelméhez könnyen hozzáférhetőnek kell lenni, nem lehet tehát merőben idegen nyelvű szöveg; végre harmadsor mivel a népiskola nem szoritkozhatik a biblia oly töredék részére, mint a mennyit a fordítás alapján ismertetni képes. Kimutattam továbbá, hogy a káté-féle vallástani kézikönyv még kevésbbé fogadható el alapul, mivel époly mértékben ellenkezik a zsidó vallástani oktatás hagyományos módjával, mint a lélektani törvényekre alapított paedagogiával. De nem lehet végre a hitoktatás alapjául elfogadnunk a zsidók történetének rövid vázlatát sem, mivel az ilyen könyv száraz név- és tény-halmazára lehetetlen hogy a gyermek érzületére hatást tehessen, nem alkalmas tehát arra, hogy segítségével erkölcsi és vallási érzelmeket ébreszszünk.

De mi legyen hát a zsidó hit- és erkölestani oktatás alapja?

A magyar biblia és a zsidók biblia utáni történetének olvasmánya, más szóval a zsidó népiskolai olvasókönyv. Ily czélzattal, hogy t. i. olvasmányaik kapcsán taníttassék a hit- és erkölestan, vannak szerkesztve az országos izraelita tanítóegyesület által kiadott olvasókönyvek, melyeket a Magyar-Zsidó Szemle I. évfolyama 570—75. II. ismertetett. Alig van ethikai törvény, hittétel vagy az erkölcsi világrend valamely fontosabb elve, a mely ez olvasmányokban érzékeltetve ne volna. De ez olvasmányoknak megvan másfelől az a minőségük is, a mi különösen ez esetben nélkülözhetetlen, hogy ez elhitetés minden feltételeivel, a műalkat mindazon kellékeivel rendelkeznek, a melyek által az elbeszélés igaznak tűnik fel s az olvasó érdeklődéséhez férközhetik s a melyeknek hijával vannak a már említett történeti kézikönyvek. Ezen minőségüknel fogva lehet ez olvasmányokkal a gyermekben elébb vallásos és erkölcsi érzelmeket tá-

masztani, s csak azután kimondatni az érzelmeket itéletek alakjában, mint hittételeket s mint erkölcsi igazságokat. Ez olvasmányokból kell tehát a zsidó hittan és az erkölcsstan tételeit levezettetni és a gyermek szellemi birtokában megszilárdítani. Hogy mi módon? erre futólag az előbbi cikkben már rámutattam. Feltüntettem, mint van az isten iránti odaadó engedelmesség feltüntetve Ábrahám életében, midőn Isten parancsára elhagyja szülőföldjét és atyjafiait. Megmutattam továbbá (e folyóirat feladatához mérten persze csak általános vonásokban), mint kell pld. e patriárka történetével, a kellő módszertani megművelés által, elébb erkölcsi és vallásos érzelmeket ébreszteni a gyermekben, mint kell az egyes erkölcsi igazságokat és vallásos tételeket a gyermek szívéen keresztül értelmébe juttatni. Ugyancsak ez ösatya adja a békülékenység klasszikus példáját, midőn Lóttól megválízik s ennek enged szabadon választania a mezőségekben, noha az isten az egész földet Ábrahámnak ígérte volt. A tevőleges önzetlen jóindulatra keresve sem tudnánk külön példát találni, mint a melyet szintén Ábrahám ad, midőn Lót segítségére siet, legyőzi a négy napkeleti királyt és az ejtett zsákmányból nem akar elfogadni semmit. Ott van továbbá a vendégszeretet örökszép példája, midőn a három férfit a házába hívja, ott az emberszeretet erényének ösképe, midőn Sodoma és Gomorra lakószáíért könyörög az istennek. Így lehetne — a biblia többi alakjainak a történetét folytatva — megállapítani majdnem minden ethikai törvényt, minden élethelyzetet, minden fontosabb emberi vonatkozást, sőt némely emberi tévedést is a vele járó bűnhődéssel, mint természetes következményével. S az egyes olvasmányból lehozott erkölcsi alapigazságot vagy hitelvet egy-egy idevágó s könyv nélkül megtanulandó bibliai mondattal, példabeszéddel, vagy zsoltári verssel kellene a gyermek emlékeztetésében megerősíteni.

Ennek az eljárásnak egyik nagy haszna a tetemes időmegtakarítás is, a mi különösen a zsidó elemi iskolára nézve nagy sor. Tudvalevőleg az idő szűk volta képezi a zsidó iskolák legnagyobb kalamitását, mert az a heti két óra, a mit a miniszteri tanterv a hit- és erkölcsstan számára megállapít, a zsidó népiskola telekezeti tantárgyainak sokaságával szemben, alig valamivel több a semminél. A zsidó iskola tehát másképp e bajon nem segíthet mint hogy a miniszteri tantervtől eltérőleg a felekezeti tantárgyak tanítására heti 6--8 órát fordított s ezt az időtöbbletet részint a többi tantárgyak idejéből vette — a mint később látni fogjuk, a tanítás nem csekély kárára — részint pedig megtoldotta a heti tanítási időt egy csomó órával, a minek az árát meg az iskolások fizikuma adta meg. A javasolt módon azonban könnyű lesz ebből a dilemmából kiszabadulnunk, a mennyiben így a zsidó népiskola a hit- és erkölcsstani oktatást nem külön órákban, hanem az olvasás révén fogja megejteni, külön 3 heti óra pedig úntig elég lesz a biblia- és imafordításra, vagyis a héber nyelv tanítására.

És itt helyén valónak tartom néhány szóval a zsidó nyelv tanításának védelmére kelni, mivel újabb időben, a túlhajtott utilitarizmus napjaiban, akárhányszor halljuk az elébb jellemzett reformerektől a héber nyelv elejtését követelni. Az igaz, ha hasznosságuk szerint akarjuk megbecsülni az ismereteket, hogy beválnak-e népiskolai tantárgyaknak, vagy nem; ha azzal a mértékkel mérjük, hogy a gyakorlati életben fogja-e majd a gyermek ezt vagy, amazt a tárgyat értékesíteni: akkor a héber valóban nem válik be. Amde ebből a szempontból el kellene ejtenünk magát a vallást is — ha csak merőben rendőri instituczióknak nem akarjuk tekinteni, — el kellene ejtenünk a poezist s másféle „ábrándozást“, a mi „az élet megrontója.“ Minden pozitív vallás lényegében nem egyéb, mint összesége azon történetileg fejlődött formáknak, a melyekben valamely

nép vallásos érzülete nyilvánult. És a zsidó vallásnak egyik történetileg megállapodott formája a héber nyelv. Hasonlóképen fejlesztett a r. kath. egyház egy külön liturgiai nyelvet, a deákot, és a keleti egyház az ó-szláv nyelvet. Csakhogy a zsidó vallásban, a hol minden egyes hívő közvetlenül érintkezik istenével, ez a zsidó nyelv, a mely — mellesleg legyen mondva — nem is csak egyedül liturgiai nyelv, még sokkal fontosabb, mint a latin kath. egyházban, a hol ezt az érintkezést a papok közvetítik. Hogy a reformált vallásoknak nincs egyházi nyelvük, ez a reformált vallásoknak sajátosságuk, a mely könnyen kimagyarázható a vallások újabb dátumából és elterjedésük módjából. De a zsidó vallásnak meg éppen az a sajátosságuk, hogy igenis van külön nyelve, a mely vele ősidők óta összeforrott s egyik alkotó elemét teszi. A zsidó vallás ősiségének legszembeesőbb külső jele a zsidó nyelv az ősiség pedig éppen a vallásnál igen jelentékeny momentum, akár csak az egyes ember kedélyvilágában a gyermekkori emlék. A vallásnak hatása és bűbája — mondja I. Napoleon — emlékeiben rejlik. És valamint meg vagyunk hatva, ha gyermekkorunkból egy dal üti meg fülünket, azonképen indul meg az igazi zsidó ember vallásos érzülete, ha a zsidó ősök idiómját, a „szent nyelv“ hangjait hallja.

Arról természetesen le kell mondanunk, hogy a modern zsidó iskola annyira birtokába ejtse növendékeinek a zsidó nyelvet, hogy teszem Jezaiás profétát el tudják az eredetiben olvasni. Meg kell elégednünk, ha annyira vihetjük, hogy a legközönségesebb imákat és áldásokat s a legkönnyebb prózát, pl. a Genezist, megértik. Erre nézve véleményem szerint, elegendő, ha a népiskolai hat osztályban csupán Mózes két első könyvét tanulják fordítani, a szükséges kihagyásokkal. Ennek a szöveg-fordításnak azonban egyedüli célja a zsidó nyelvtanítás. Ennek segítségével akarjuk a gyermeket a legszükségesebb szómennyiség birtokába juttatni és tanítani neki fordítás közben, az indukció útján — de csakis így — a legnélkülözhetlenebb alak- és mondattani szabályokat. Ebből álljon a zsidó nyelvtanítás az elemi iskolában s erre három heti óra annyival inkább elegendő, mivel — hogy az előbbeni tárgyamra visszatérjek — a tulajdonképeni hit- és erkölcs tanítást nem, mint eddig, a zsidó bibliaszöveg kapcsán, hanem az olvasmányok alapján fogjuk tanítani.

Amde — ezt mondhatná valaki — az olvasásra szánt órák hadd maradjanak az olvasásnak. És ez ellenvetésnek tökéletesen igaza is volna, ha az olvasásra felvett időt egyébre akarnók fordítani. De itt tulajdonképen csak az olvasás tárgya, az olvasmány minősége forog szóban. Minden más népiskolai olvasókönyvben számtalan olyan erkölcs tanítási célzatu olvasmány van, a melyek bizonyo morális igazságokat törekszenek a gyermekkel érsékelteni. Olyan olvasmányok ezek, a melyeknek hősei gyermekek, a kik jeleskednek vagy csintalankodnak, a kik egy-egy jó vagy rossz tulajdonságnak megtestesítői. Az említett zsidó olvasókönyvekben pedig az efféle olvasmányok elmaradtak és helyettük ugyancsak az erkölcsi igazságok érsékeltetésére bibliai és a zsidók biblia utáni történetéből vett olvasmányok vannak felvéve. Ime ez a különbség. Amott a megbocsátás erényét Pistike képviseli, a kit a gonosz Jánoska minden igaz ok nélkül megvert; emitt pedig ugyanez erény hőseként a bibliai József szerepel, a ki testvéreit szerctettel szívére öleli. Előttünk zsidók előtt, még csak kérdés tárgyát sem képezheti, hogy e kétféle, ugyanegy célnak szolgáló eszköz közül melyiknek adandó az elsőség; hiszen nekünk csak elébbvaló az olyan anyag, melyet a mi népünk génusza alkotott, csak becsesebbek az olyan olvasmányok, melyekben a különféle erények hőseként zsidó ősök tündökölnék! De bármely más felekezetnek is lehetetlen a bibliai olvasmánynak, mint erkölcs tanítási indukció-anyagnak, első-

séget nem adnia ama más olvasmányok fölött. Mert a gyermek felfogó képességéhez és érzelmi világához a gyermeteg naiv bibliai események egyszerű életviszonyaikkal épügy hozzáférhetők, mint azok a moralizáló gyermekhistóriák. Egyéb nevelői kvalitások tekintetében pedig messze fölülmulják. Emez elbeszélések kétes morális tanulságukon kívül merőben értéktelenek, nem érdemesek arra, hogy a gyermek emlékezetében megőrizze; a bibliai történetek pedig örök becsüek, a melyek helyet foglalnak az egész mivelt emberiség köztudalmában. Amott nyomban kieri a gyermek, hogy az egész história csak a „morál“ kedvéért lett kieszelve; s annál csekélyebb az erkölcsi hatás; emitt a tanulság nem szándékos s azért hatásosabb. Amott a szereplő gyermekek csupán egy tulajdonságot képviselnek, egy-jelűek, absztrakciók, s azért emberül nem képesek hatni a gyermekre; a biblia minden alakja ellenben a legkülönfélébb életviszonyokban van bemutatva, sok egyéni vonással rajzolva, emberül igazán alakítva s azért a gyermeki érdeklődést és részvétet biztosan lekötő. Ama gyermek-novellák hősei olyanok, mint a régi rómaiaknál a pénátok, minden háznál más-más isten; minden olvasókönyvben más-más gyermek valamely erénynek a hőse; a bibliai alakok pedig évezredek óta oly állandó ösképei, prototipjei bizonyos erényeknek, a melyekben az emberek milliói mind összetalálkoznak. Egyszóval, a már untig jellemzett történetkéek ama XVI. századbeli német író álláspontján állanak, a ki egyik, gyermekek számára irt könyve ajánlatára azt mondja az előszóban:

Das ist fein albern und fein schlecht,
Darum ist es für euch Kinder recht.

És ezzel szemben a bibliai olvasmányok Goethének hódolnak, a ki azt mondta: „Für die Kleinen ist das Beste eben gut genug.“

Ime ez volna indítványom a hit- és erkölcstani oktatásra nézve. Ezt a gyakorlatban fogantatosítani persze csak úgy lehet, ha elébb egy vezérkönyv készül a tanítók számára, a melyben pontosan meg lesz állapítva, hogy minden bibliai és zsidó történeti olvasmány kapcsán milyen hittétel, milyen erkölcsi igazság milyen érületi viszony tanítandó és mikép tanítandó, és ha a zsidó tanítóképzőben is oktatni és gyakoroltatni fogják a leendő tanítókat a hit- és erkölcstani oktatás illetén módjában.

Végzetül sok zsidó elemi iskola egy közös hibájára kívánnék rámutatni, s ez az, hogy túlságos sokat tanítanak s ezzel karöltve jár a verbalismus, az üres szótanítás. Némely zsidó népiskola túlmegy a miniszteri tantervben megállapított peuzumon. Nyelvtant annyit tanítanak, mint valamely grammatikai szakiskolában; a hazai történelemből el nem marad egyetlen csata, egyetlen évszám; a földrajzban Dél-Amerika folyóinak pontos elsorolásával ejtik bámulatba a vizsgálati közönséget. A ritkának, a csattanósnak van nagy kelendősége. De mind ez az üres szó nem akadván a gyermek képzetvilágában homogén fogalmakra, a gyermek nem apperczipiálhatja s azért szellemét nem növeli, nem erősbiti. A legjobb esetben rövid időn elfelejti a gyermek, sokszor azonban szoszátyárkodást, felszinességet s arroganciát eredményez. Egyszóval, hiányzik sok helyütt a tananyag megválasztásában — hogy úgy mondjam — a szoliditás és a beható methodikai megmivélés. Ennek okát különösen a már említett körülményben látom, hogy az ugynevezett „világi“ tantárgyak tanítási idejéből sokat elfoglalnak a felekezeti tantárgyak számára. Az pedig tapasztalati tény, noha első tekintetre ellenmondásnak tünik fel, hogy az iskola akkor súlyed a túlságos tanítás s a verbalismus hibájába, ha kevés ideje van. Ilyenkor aztán rendesen „magoltat“; tárgyak helyett szavakat ad.

No de szerencsére ez a magyarországi zsidó iskolák csak elenyésző töredék részére nézve áll. Egészben véve hazánk zsidó elemi iskolái

olyanok — s erről a királyi tanfelügyelők évi jelentései tesznek tanúságot — hogy a magyarországi zsidóság büszkeséggel mutathat rájuk. És ha meggondoljuk, hogy felekezetünk és iskolaügyünk országosan szervezve nincs, hogy merőben hiányzik a szakszerű felügyelet, hogy iskoláink minden pénzalap nélkül szükölködnek, lehetetlen el nem ismernünk, hogy a zsidók áldozatkézsége mellett különösen derék tanítóinknak köszönheti, hogy a magyarországi zsidó iskolák mégis bizvást versenyezhetnek bármely más felekezet, sőt még az állam elemi iskoláival is.

Budapest.

Radó Vilmos.

A magyar tanítási módszertanokról.

Mellemet verem, bűnbocsánatért esedezem, mert tudatosan hazudom. Magyar tanítási módszertanokról szólok, holott ilyen nincs is. Módszertanok Magyarországon vannak, de magyar módszertanok nincsenek.

A Gyentyánffy-Kiss-féle módszertan német eredetű és csak annyiban van magyar kaptafára verve, hogy a magyar paedagogusokra és műveikre nagyobb gondot fordít.

Lederer paedagogiája általában Herbart eszméi mellett harcol.

Dicséretes kivételt képez némiképen Emericzy tanítástana. Ennek előnye azonban még csak annyi a többiek felett, hogy szerzője a hibát belátta, s ezt elegendő oknak találta a könyvpiacot egy művel szaporítani. Mit használt e mű? Szerzője okadatolja a mű létszükségét mondván, nincs magyar methodika, már t. i. olyan, mely önálló magyar paedagogus műve; a létezők mind német szerzők lábnyomain haladva készültek.

Ez tény. De említett szerző csak is annyit segített a hibán, hogy azt belátta, művében azt nem orvosolta.

A jó nyomon haladni nem hiba, a jónak ismert német didaktikai munkákból a célszerűt elfogadni helyes, de a magyar paedagogus ne feledje egy pillanatra sem, hogy magyar tanítóknak ír.

Lederer és Emericzy kiemelik, hogy az oktatás egyéni legyen. De ezen szabály részletezésénél általánosságokat sorolnak fel, az egyéni oktatás fő kellékéről megfelelkeznek. Éppenséggel az egyéni oktatásnál kell szigorú tekintetbe vennie a módszertan íróinak, hogy ha e pontig német mű nyomain lépdelt, itt a válopont; mert ha egyes általános tulajdonságaiban megegyezik is a német és magyar elemi iskolai oktatás, az oktatás egyéniségénél igen sokban eltérnek egymástól. A német nemzetnek vannak sajátlagos, jellemző tulajdonságaik, a magyar nemzetnek is vannak, s a magyar nemzetre az ő sajátos szelleme, mely miatt ő különálló szokásaiban, akarat erejében, felfogásában más, mint a többi nemzetek: a szó legszorosabb értelmében jelleg. Ezt tekintetbe venni az ősök iránti kegyelet által van szentesítve.

Az tény, hogy tekintetbe kell venni, hogy a tanuló 6 vagy 8 éves-e, egészséges-e vagy sem, lány vagy fiú tanítvány, erdős völgyes-e hazája, vagy róna? De egy percze sem szabad szem előtt tévesztenünk, hogy tanítványaink magyarok és nem németek és ennél fogva, bár lelkek ugyanazon erővel bírnak már az öröklés törvényeinél fogva sokban különböznek.

És ezen sajátos tulajdonsággal okvetetlenül kell bírnia a magyar népiskolai tanításnak.

De, ha a tanító német eredetű módszertanok alapján tanít, német mintatanítások módjára szerkeszti tanításait, akkor tanításának gondolatmenete német lesz, mely sokban eltér a magyar gondolatmenettől és mi következik ebből? Az, hogy, az ily tanítás bár szellemképző és minden ízében helyes is, de előli a tanítványban a magyart. Természetes, hogy

a tauló azért szeretheti hazáját, beszélheti anyanyelvét, de eredeti gondolatmenete, magyar egyénisége, érzelmeinek kifejezése és felfogása az eredetitől eltérő, más irányúak.

Ezzel nem akartam azt állítani, hogy ezen irány helytelen volna, de semmi esetre sem magyar.

Figyelj meg bármely nagyobb művelt társaságot, csak itt-ott elvéve akadsz még egy valószínűs magyarra, de szemlélj meg a lelkesedést, ha ez a valószínűs magyar emel szót, ennek szavain szeretettel csüggnék, könnyen tesz szert népszerűségre, mert érezzük, hogy szép tulajdonságai beszédének és gondolatmenetének közös birtokunk, — legalább ilyenek kellene lenniök, — de nekünk, bár nagyon szeretnők, nehezünkre oly módon gondolkodnunk, gondolatainkat olyan talpra esetten magyarul kifejeznünk.

És miért nem gondolkodunk mi magyarul? Mert német módszertani szabályok alapján tanítottunk. Ezek pedig a német nemzet gyermekeinek egyéniségét tartották szem előtt, s azoknak természetesen általában és minden részleteiben jók, de a magyar tanítónak azt teljesen elfogadnia nem szabad, mert úgy megsérti a magyar nemzet ősi sajátosságát.

Az olyan magyar-zsidó tanítónak, kinek ősei évszázadok óta magyarok, könnyebb e bajon segítenie, de ki német szülőktől származik és ennél fogva németül, gondolkodik, bár magyarul beszél, az tanulja meg előbb gyökeresen ismerni a magyart és legyen testben és lélekben, ő is magyar, vagy legalább vegyen kezébe magyar tanítási módszertant, melyből megismerheti a magyar tanítás szükséges szabályait.

De ilyen nincs!

Erber Lipót, osztálytanító Nyitrán.

Az ifjusági isteni tisztelet.

Ujabb időben a hitoktatás sokszor szellőztetett kérdés, amelylyel ezen lap is már gyakran foglalkozott. Jele annak, hogy e tárgy igen fontosnak tekintetik és hogy a nézetek végleges megállapodásra még nem jutottak; van még e téren sok kívánni, javítani és rendezni való, noha kétségkívül tetemes haladás észrevehető. Hatóságok és egyesek már kellő gondot fordítanak a hitoktatásra, a mi sokszor nagy áldozattal jár; az eredmény azonban nem tart egyenlő lépést a hitoktatásra fordított idő és pénzbeli áldozatokkal.

Hol van hát a hiba? Véleményem szerint abban az általános nézetben, hogy a hitoktató tökéletesen beéri a feladatával, ha a vallást elméletileg ápolja, a vallás gyakorlatát a családra bizza. Sok évi tapasztalatom pedig azt a meggyőződést érlelte bennem, hogy a hitoktató kellő cél nem érhet el addig, míg a gyermekeket tevőlegesen vallásgyakorlatra nem szoktatja, neveli; mert a vallás értéke annak gyakorlása nélkül nem lehet cél. A vallás gyakorlását pedig csupán a családi nevelésre bízni nem tanácsos.

Ily vallásos funkciókra azonban az iskolában kevés alkalom van; de a kevés közt nagyon fontos az isteni tisztelet, mely hathatós eszköz arra nézve, hogy a gyermek szívében a vallásos érzületeket: az áhítatosságot, a jámborságot, az Istenben való bizalmat stb. felébresszük.

Sokkal maradandóbb azon benyomás, melyet az imaképen elmondott Sema-hitvallás a gyermekekre gyakorol, mint annak még olyan jól sikerült magyarázata. Az ima, különösen többekkel együtt kellő ünnepélyességgel elmondva, még akkor is ösztönöz áhítatra, ha annak tartalmát nem is értjük.

Én tehát növendékeimmel már évek óta alkalmilag a legszebb és legfontosabb imákat elénekeltettem egészen azon módon és azon ünnepé-

lyességgel, a melylyel az a nyilvános isteni tiszteletnél a templomban szokott történni.

Sok évi fáradozásom ez irányban nem vezettek nagyobb sikerre, mivel a helyi viszonyok igen kedvezőtlenek voltak.

Ujabb időben azonban hitközségem előjárósága az eszme fontosságát belátván, minden nehézséget elgördített és megengedte, hogy a tanuló ifjúságot a nyilvános isteni tiszteletre előkészítsem. Hogy miképen fogantositottam az előjáróság megbizását, arról nem akarok én szólni.*) Elég azt felemlítenem, hogy fölszólítottam, miszerint a nagy ünnepekre is előkészítsek egy ifjusági isteni tiszteletet, mire szívesen vállalkoztam.

Néhány hét óta begyakorolom tehát a középiskolákba járó tanulókkal az imaénekeket, és tapasztalataim, melyeket ilyenkor szerzek, lélekemelőek. A legféktelenebb fiu megszelidül a szent énekek hallatára, sőt nagy áhitattal imádkozik, mindenik nagy buzgalommal iparkodik az imatartalmát és jelentőségét megérteni és felfogni. Ezek megmagyarázásánál sokszor szembetűnően látni, mikép a gyermek lelke felhevül hagyományos tanainkon és a ki még tegnap semmibe vette a vallást, ma buzgó hívő kezd lenni szent vallásunknak és mindinkább érdeklődik annak magasztos tanain; a közöny helyébe a buzgalom lép, szóval vallásos érzületek támadnak keblében. Ezt még csak az előkészítő gyakorlatoknál tapasztalhatni!

Ily ifjusági tisztelet, melyben minden tanuló tevőlegesen részt vett volna, a fővárosban még nem volt. Hogy annak értéke legyen, nem annyira a kántori, mint a szent ihletésű és gyakorlati tapasztalatokkal bíró és paedagogiaileg képzett tanítóra van szükség. A helyi viszonyoknak tapintatos felhasználása és lankadatlan munkásság mellett az ifjusági isteni tisztelet talán a legbiztosabb eszköz azok közt, melyek hivatva vannak egy olyan nemzedéket nevelni, mely a hit dolgában sokkal áhatatosabban ragaszkodik öseink hagyományaihoz, mint sajnos a jelenleginél tapasztalhatni.

Budapest, 1885. augusztus havában.

Dr. Bak Izráel,
hittanár.

ארבע מנין. Unnepi csokor.

Természetrizji értelmezés Mózes III. k. 23. fej. 40. részéhe.

פרי עץ הדר Ádám almája. Citrus decumana. Középmagasságu fa, mely egész éven át szép örökzöld levelei, jóillatu fehér virágai és gyümölcsei pompájában diszlik. A citrom és narancsfával egy nemhez, t. i. a Citrus neméhez, tartozik. Gyümölcse gyermekfej-nagyságra is megnő, gömb- tojás- vagy körte alakú, héja vastag, husa savanyu; egyik végén be van nyomva, többnyire olyformán, mintha beleharaptak volna. A monda szerint ez azon gyümölcs, melyből Ádám a paradicsomban evett. Innen Ádám almája. Ezen fa Ázsiából ered és Dél-Europában tenyészik, ahol nagy kereskedést üznek termésével. A szállításra szánt eszrogok még zöld, éretlen állapotban szakittatnak le és kóczezal kisládákba csomagolva a sátoros ünnepek közeledtével küldetnek szét az egész világon. A Citrus decumana és egyéb hasonló fajainak héját a termelés helyén cukorral befőzik és nagy mennyiségben hozzák a kereskedésbe.

* De mi, kik egy ilyen a t. Bak tanár úr által rendezett próba isteni-tiszteletnél jelen voltunk és velünk hitközségünk legelőkelőbb képviselői jó lélekkel és elragadtatva mondhatjuk, hogy az fényesen sikerült, és hogy azóta általános azon meggyőződés, hogy az ifjusági istentisztelet ily alakban gyermekeink vallásos érzelmeit növeszteti, gyarapítani és megszilárdítani képes.

כפת תמרים Datolya-pálma. *Phoenix dactylifera*. Egyenes, ágatlan törzse 15—20 méter magas, 50—60 cm. vastag; oly rugékony, hogy erős viharban majdnem földig hajol; utána sértetlenül felegyenesedik. Koronája 40—80 levélből áll, melyeknek mindegyike 5 méter hosszú és zöld tollhoz hasonlít, vagyis szárnyas az egyes levélkéik majdnem vonal alakúak és hosszában összehajtvák. A **לילב**, a kisebb fajtájú fák leveleiből kerül ki. A datolya-pálma délnyugoti Ázsiában és Afrika északi felében otthonos, de Dél-Európában is terem. Egyiptom-Arábia- és Perzsiában ezen fa cukorédes, szilvához hasonló gyümölcse főtápszere nem csak az embernek, hanem a lovak- és tevéknek is. A datolya-pálma az oázok és sivatagok egyetlen fája, melynek gyümölcse már sok ezer utazót mentett meg az éhhaláltól a forró puszták magányában. A nálunk kereskedésben előforduló datolya oly gyümölcs, mely megérése előtt a fáról leszedve a napon megszáritatott; ha a fán érni engedik, erjedésbe jön és megsavanyodik. A datolya kicsapolt nedvéből erős szörpöt, egy bornemű italt és eczetet állítanak elő.

ענף עץ עבת *Mirtus*. *Myrtus communis*. Örökzöld bokor, tojásdad vagy lándzsás, fényes, jóillatu levelekkel és fehér virágokkal, melyekből fekete bogycsok fejlődnek, Olaszországban és Dél-Európa egyéb részeiben vadon terem, nálunk pedig mint dísznövény műveltetik. A mirtus az ókor népei előtt nagy becsben állott, Vénusz istennőnek volt szentelve és ünnepélyek alkalmával a templomok és házak felékesítésére szolgált. Jelenleg menyasszonyi koszorúkat fonnak ágaiból.

ערבי נחל Csigolya-Füz. *Salix purpurea*. A számos fűzfajok egyike, mely mint 3 méter magasságú cserje vizpartokon és mocsárookban terem. Levele lándzsás, aprón fűrészelt élű, kihegyezett, alól szürkészöld, ágai zöldek vagy biborvörösek. Virágzata barkát képez. Porzós és termés virágai elkülönítve két fán állnak, tehát kétlaki növény.

Az általánosan ismert szomorú fűzfa, *Salix Babylonica*, hosszú lecsüngő ágaival Chinából származik. Különös módon jutott hozzánk. Egykor ugyanis egy kosarat hoztak Londonba, melyen még zöld vesszőket vettek észre. A tulajdonos kísérletképpen egy ily vesszőt elültetett, melyből aztán az eddig ismeretlen szomorú fűzfa lett. Azon barkás ágak, melyeket virágvasárnap a keresztény templomokban szentelni szoktak, a kecske-füz, *Salix caprea*, ágai; ennek barkái, a levelek előtt fejlődnek.

Nagy-Kanizsa.

Kemény Mór.

Két zsidó mintaiskola.

Serény lapunk az „Értesítő“ arra van hivatva, hogy a zsidó iskolának és tanítónak szolgáljon; a jóra serkentsen, a rosztól pedig elriaszson. Ennél fogva bátorokodom a Tekintetes Szerkesztő urat felkérni, méltóztatnék ezen sorokat az „Értesítő“-ben közzétenni.

Csak az imént ért véget a „pályázatok idénye“ és boldog azon tanító, ki szünidejét élvezve, nem törődik ezen idénnyel; de mi fiatal tanítók, kik még nem tehetünk szert oly jó állomásra, a melyről azt mondhatnók: „**זאת מנוחת עדי עד; פה אשב כי אותיה**“ bizonyára nagyon is sokat törődünk az „ugorka saison“ nal. (A pályázatok és az „ugorka“ idénye t. i. egyszerre esik.) Ilyenkor a tanító nem úgy veszi ám kezébe az ujság lapot, mint minden más ember fia; hanem mintha csak héber imádságos könyv volna kezében, jobbról, azaz hátulról kezdi: keresi a „konkursusokat“. Mit törődik ő ilyenkor politikával, világesemények- és más ily „csekélységekkel!“ A költővel felkiált: „**חזאת קיבן, חזאת קיבן**“ Ha a tanító átnézte a sok pályázatot, gyakran haraggal dobja magától a lapot; nem találta azt, a mit keresett. Van ugyan benne

egy pályázat, de nem érez magában elég képzettséget, hogy azon állomásnak megfeleljen. A pályázat körülbelül így hangzik: „N. izr. VI. oszt. iskolához kerestetik egy okleveles tanító, ki az elemi tantárgyakon kívül vallástant, nevezetesen: Chumis, Raschi és — Auflagul — egy kis Talmudot is tanítson. Fizetés egy évre 300, szóval: háromszáz frt.“ No ebből ugyan nem kérünk. Egy másik meg így hangzik: „Kerestetik egy izr. okleveles tanító, ki jó schóchet ubódek és kóreh legyen; franczia „nyelvészek“ és zongora művészek előnyben részesülnek. Fizetés egy polgári évre, azaz tizenkét hónapra 180, mondd egyszáznyolcvan frt és „tejjes“ ellátás“. (Az aztán tarthatja a „kilencz napot!“) Ilyen pályázat olvasásánál a szegény tanító nem tudja, dühösködjék-e vagy kaczagjon rajta. De valamint az égboltoza'on a számos kis csillag között kitűnik néhány nagyobb ragyogásuk által, úgy a pályázatok között is tündököl néhány jobb. N. izr. hitközség pl. keres egy néptanítót; nem keres sem „saktert“ sem franczia nyelvészt, sem zongoraművészt; nem! neki csupán néptanító kell és ennek fizetése leend 600 frt. S a tanító arcza felderül s ott szál-long képzelete előtt egy szép galamb, szájában az olajfa ággal: a remény. „No, ezt megkísértem; hátha....!“

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה Im, tisztelt kartársak! bemutatok önöknek két pályázatot; az egyik: „ברכה“, a másik: „קללה“ De hagyjuk a jót utoljára, csemegeül és kezdjünk a nemjőval. A Nagy-„K el ó l ó“ — akarom mondani: a nagy k á l l ó i izr. iskolaszék a „Néptanítók Lapja“ 56. számában pályázatot hirdet, mely szerint az ottani iskolánál „a vallástanítói — talmudthora — állomás 300 frt fizetés mellett tetemes mellékjövedelemre való kilátással — pályázat útján lesz betöltendő. Működő tanítók, kik a magyar és német nyelvet tökéletesen birják és a héber tantárgyakat korszerűen előadni képesek, jól felszerelt stb.“ — Én azon véleményben, hogy 300 frtért legfőlebb 12—15 órasi heti tanítást követelhetnek — és erre vall az is, hogy: „tetemes mellékjövedelemre való kilátás“ — folyamodtam ezen állomásra. Irtam egy szép héber folyamodványt és — reméltem. Hát f. hó 14-én megkaptam a várva várt hirt. Az elnök ur tudomásomra hozza, miszerint én vagyok azon szerencsés, ki az állomást elnyerte és hozzáteszi, hogy csak siessenek oda, mert f. hó 17-én már megkezdődnek a beiratások és 20-án már a tanítás is. Olvasok tovább, hát uramfia mit látok! Azt mondja az elnök ur: „Tekintettel az ön által tanítandó terjedelmes tantárgyakra, az iskolaszék határozata alapján, tanítása órái: délelőtt 8-tól 12-ig; délután 2-től 6-ig“. Tehát összesen naponként 8, hetenkint 48, szóval: n e g y v e n n y o l c z ó r a i t a n i t á s! — Nos, tisztelt kartársaim! mit szólnak ehhez?! 300 frtért 48 órát tanítani hetenkint és még hozzá a vallást. Már most azt kérдем a tisztelt nagykállói izr. iskolaszéktől: vajjon mikor szerzheti a tanító azt a „tetemes mellékjövedelmet“?! Nem jól számítottak önök uraim! Így kellett volna ezt berendezni: 8-tól 12-ig; 12-től 6-ig, így aztán lehetne „tetemes mellékjövedelem“; mert nem lévén a tanítónak ideje ebédelnie — megmaradna neki mindennap a k o s z t p é n z. Aztán kérдем önöktől uraim: hát olyan olcsó önöknél az a szegény, elhagyott vallás?! Pedig én úgy tudom, hogy Nagy-Kálló orthodox, még pedig a szó legszorosabb értelmében orthodox „Khile“.

לא טוב הדבר אשר אתם עושים! Nem jól cselekednek uraim! Ne higyjék azt, hogy olcsón fogják megszerezni a vallást vagy általában a tudományt; nem! drága ez nagyon és csak akkor érendnek czélt, ha többet áldoznak az iskolára s tanítókra.

Ime bemutatok önöknek egy követésre méltó példát. Van Esztergom megyében egy község — P á r k á n y a neve — abban van egy maroknyi zsidóság — alig 30—40 család — és fenntartanak egy iskolát két

tanítóval. Ez idén hirdettek pályázatot vezértanítói állomásra 600 frt évi fizetés mellett. De azért nem kell — önök szerint — 96 órát tanítania hetenkint. Dehogy kell! Valamicskével kevesebbet. És akarják-e tudni mennyit? 28, mondd; huszonnolc órát hetenkint. Ne higyjék azonban uraim, hogy ezen tanító kevesebbet tanít 28 óra alatt, mint az önöké 48 alatt; korántsem! sőt sokkal többet. A ki tudja, mit tesz az: tanítani, az hitelt ad szavainnak.

Soraimat Jethro szavaival zárom be: אם את הדבר הזה תעשה Ha megszívelik szerény szavaimat és az általam bemutatott példát követendők, ויצוה אללהים mert Isten is ezt parancsolja: ויכלת עמוד úgy virágozni fog a község, az iskola, וגם כל העם הזה על מקמו יבא בשלום és a kis „népség“, a gyermekek is elérendik a célt, a mely előttük kitűzve van.

S z o b.

Seltmann Lipót,
néptanító.

L e v e l e z é s.

Tekintetes szerkesztő ur!

Kérem az „Ertesítő“ következő számában az alább következőt nyilvánosságra hozni:

A hidalmási izr. népiskolában folyó évi július hó 22-én tartatott meg ünnepélyesen az évváró vizsgálat.

A tanfelügyelő ur helyettese lévén tek. Halfaludi Mórícz szolgabíró ur; jelen volt az izr. iskolaszék s még számos vendégek, tek. Paneth Sámuel igazgató ur, kinek vezetése folytán a vizsgálat kezdetét vette 1/29 órakor.

Mint vizsgálati nyitányt egy negyedosztályu növendék emelkedett bangon s kellő hanglegjtéssel egy megnyitó beszédet tartott, ezután az iskolai gyermekkar elénekelte a „Néphymnuszt“, ennekután kezdetét vette a rendes vizsgálat az első osztályosokon s ment végig a négy osztályon.

A növendékek, kik ezelőtt három évvel kedves hazánk zengzetes hangu nyelvét csak hirtől is alig ismerték, azok most már mindnyájan beszélnek magyarul.

A vizsgálat eredménye jeles volt, mennyiben a növendékek talpraesett feleletei tökéletesen kielégítette a jelenvolt tisztelt vendégeket s a tek. iskolaszéki tagokat; hogy a tek. iskolaszék megelégedésük a kisdéd gyermekcsereg emlékezetökben mélyebb benyomást gyakoroljon s hathatós nyomot hagyjon, 12 jobb osztályzatu tanulóknak kegyes volt jutalomkönyveket kiosztani.

Az iskolai takarékpénztár iskolánkban a lefolyt tanév alatt is virágzó volt, betevők száma 26, gyűjtött összeg tett 26 frt 12 kr.

Hidalmás, jul. 24. 1885.

A tek. szerkesztő ur alázatos szolgája
Berkowits Károly, okl. tanító.

Nagyvárad, 1885. június havában.

E lapok t. olvasói előtt bizonyosan jól ismert már a nagyvárad-i Auspitz-féle magántanintézet, mely 17 éve áll fenn és tényleges 4 fi- és 6 leányosztályból áll folytonosan a legkitünőbb hirnévnek örvendő. Ez az intézet pártolja úgyszólván az izr. iskolát, mert az ort. iskolán kívül más izr. iskola nincs városunkban. Mindazonáltal ez intézet nem felekezeti, de az izr. tanulók tulnyomó száma s a héber tantárgyakra és vallásosságra — az intézetben uralkodó hazafias, magyar szellem mellett is fektetett nagy súly mégis ilyenformává teszik azt. (Megjegyzendő, hogy a biblia-fordítás az orsz. izr. tanítóegyesület által kiadott jeles könyvekből eszközöltetik.) A zsidó szülő tehát örömmel

küldheti és küldi gyermekét a valóban házagpótló iskolába, mert tudja, hogy abból jó magyar és jó zsidó lesz; a keresztények pedig tudják, hogy gyermekeikből ép oly jó hazafiak lesznek, ha itt, mintha más iskolában tanulnának, mert vallásukat sértő dologgal sohasem találkoznak. — A kir. tanfelügyelőség, az iskolaszék, a szülők és a sajtó egyaránt páratlan dicséretekkel halmozzák el e kitünő intézetet és ügybuzgó, kiváló szakképzettségű igazgatót, ki pedagógiai elveinek sikerét az általa jelesül és közmegelegedésre vezetett iskola kitüntetésében találja. Ezek után áttérhetünk az ez évi zárvizsgálatokra, melyek mindig napszámú, érdeklődő közönség részvéte mellett június 24., 25. és 26-án folytak le.

Az első nap délelőttjén a negyedik f osztály vizsgázott. Ennek főnöke maga az igazgató s így, igen természetes, hogy ez az osztály szokta mindig a vizsgálatokra a koronát tenni. A beható, tapintatos kérdezési modor, melyet Auspitz ur tanusít a gyermekekkel szemben, ezeknek értelmes, szabatos és helyes feleletei arról győzték meg a jelenvóltakat, hogy gyermekeik jó és megbízható kezekre vannak bízva. Oly jól kezelik a hazai nyelvet, oly jártasak a földrajzban a történelemben, oly ügyesek a számműveletek megfejtésében, hogy lelkes tanítójuk bátran kibocsáthatja szárnyai alól e jól elkészült, biztos alappal bíró növendékeket.

Az 5. és 6. leányosztálynak u. a. nap délutáján megejtett sikerült vizsgája szintén fényesen bebizonyította, hogy úgy K u s s z i k A. osztálytanító, mint az illető szaktanítók jól tudják, mit követel a mai társadalom a nőktől. A gyakorlati életben és az elméleti téren egyaránt jártasak és ügyesek ezen osztályoknak derék tanítóik által oktatott tanulói. 20-én d. e. tartatott meg a 3. f osztály vizsgálata, melynek elért jeles sikere Auspitz Soma osztálytanítót, az intézettulajdonos fiatal, törekvő és értelmes fiat dicséri, ki tökéletesen nemes mintaképe; édes atyja nevelési módját követve, avval együtt jogosan osztozhatik a jó eredményben. Tanítványai szintén meglepték a községet kitünő feleleteikkel.

Délután a 3. és 4. leányosztály, másnap d. e. az 1. és 2. fi-, délután az 1. és 2. leány-osztály vizsgálatai folytak le a közönség teljes és meleg részvéte mellett. Ezen osztályok sem maradtak hátrább a többiek-től s a jelenvóltak osztatlan dicséretében méltán részesülnek Weinberger Josefa, Simon Ábrahám és Fischer Julia, az intézetnek szorgalmas tanerői.

A vizsgák végén ének- és torna vizsgálatok is tartattak, melyek ügyes és összehangzó voltáért szintén Auspitz Somát illeti a dicséret.

Melegen kell megemlékeznünk az írásbeli dolgozatok- és rajzokról is, melyek lekötötték a közönség figyelmét, valamint a külön teremben felállított, munka kiállításról melyben a szép és hasznosság éke karöltve aratnak sikert. (Az írások, rajzok és kézimunkák nagyobb és szebb része azonban jelenleg a budapesti orsz. kiállításon van.)

A kir. tanfelügyelő ez évben vidéki utazások által elfoglalva s az intézet kitünő voltáról úgy is számtalanszor meggyőződve, nem jött el a vizsgákra, míg az iskolaszék dr. Berkovits Ferencz jeles ügyvédet köldte ki vizsgáló elnökül, ki csak a jelenvóltak érzelmeit ismételte és tolmácsolta, midőn legnagyobb megelegedését fejezvé ki a tapasztalt eredmény fölött, kívánja amiben mi is őszintén csatlakozunk, hogy ezen nagyszerűen vezetett és berendezett intézet derék igazgatójával együtt még sokáig képezze a város s a tanügy dicsét. Adja isten, hogy úgy legyen!

Spectator.

Iskolai értesítők.

— **Az országos izr. tanítóképző-intézet értesítője.** 1867/8—1884/5. Megelőzi: A Misnâh methodologiája (פרק קנין תורה), vagy: A módszer, mely szerint a tudomány biztosan megszerezhető. Adalék a nevelőtanítás történetéhez. Irta Deutsch Henrik, intézeti igazgató. Budapest, 1885. Az Athenaeum r.-társulat könyvnyomdája.

Ily czim alatt hagyta el egy pár nap előtt a sajtót egy 9 ivre terjedő iskolai jelentés, melynek minden része előnyösen visszatükrözi a magyar zsidóság e kiváló intézetben uralkodó szellemet. Mindenik része becses anyagot szolgáltat a hazai zsidó tanítóképzés történetének tanulmányozására és az intézet vezetésének megítélésére. 1868-ban, midőn az alkotmányos magyar miniszterium vette át az ország kormányzását, bold. Eötvös első gondja volt az iskola magyarosítása és így a zsidó tanítóképezde és gyakorló iskolája élére Deutsch Henrik, akkoriban reáltanodai és gymnáziumi hittanár igazgatónak neveztetett ki. Tizenhat év folyt le azóta. Ezen idő alatt az intézet teljesen megmagyarosodott; a két évi tanfolyam négy évi tanfolyammá nőtte ki magát; a szűk és alkalmatlan bérházból saját palotaszzerű épületbe vonult; a felszerelés, a könyvtár és a taneszközök gyűjteménye évről-évre javultak és gyarapodtak, az ösztönlijak és segélyezések dolgában alig van ma még kívánni való; az intézet hallgatói a rendes előadásokon kívül is élénk tevékenységet fejtenek ki az ugynevezett „önképző-körben“ és az isteni tisztelet a mint azt Deutsch ur berendezte a leendő tanítókat buzgalmas zsidó hívökké neveli; a zenetanítás különös tekintettel a kántorénekekre, nemcsak elméletileg, hanem gyakorlatilag is kezeltetik; a tornatanítás alkalmas helyiségben és szakszerű kezek által vezetetik; a tanári testület értekezleti jegyzőkönyvei paedagogiai becsesel bírnak. Mindezek oly tényezők, melyek egy intézet virágzását jelentik és ki tagadhatná, hogy az intézet ezen haladását első sorban annak erélyes és a munkásságban lankadatlan igazgatójának köszönheti!

Örvendetes jelenség gyanánt üdvözöljük tehát a fönt jelzett értesítőt, mely alkalmat szolgáltat arra, hogy hitfelekezetünk eme fontos intézményének jövőjére nézve teljes bizalommal legyünk.

Az értesítőnek becsét még különösen azon terjedelmes, tudományos és paedagogiai becsesel bíró értekezés emeli, melyben Deutsch Henrik igazgató ur a Misnâh methodológiájáról értekezik. Ennek tartalmát majd a legközelebbi számban fogjuk ismertetni.

Az értesítő statisztikai része kimutatja, hogy 18 év óta összesen 370 tanító nyert a tanképesítő oklevelet (mindezek névsora közölve van); a gyakorló iskolát ezen időben évenként átlag 200 tanuló látogatta. (A lefolyt évben 114 tanuló volt összesen az öt elemi osztályban, mely combináltan három teremben nyert oktatást.) A segélyző egyesületnek átlag évenként 80 tagja van; évi bevétele mintegy 200 frt és kiadásai segélyezésekben 150 frt; vagyonállapota 644 frt 85 kr. Az önképzőkör tagjainak száma az utolsó évben 66 volt; ezek 23 verses, 20 prózai dolgozatot, 234 bírálatot és 709 szavalatot mutathatnak fel munkálkodásuk eredményeként. Dolgozataik felkarolták a tudomány minden ágát. Könyvtára 356 kötetből áll.

Az értesítőnek egy fogyatéka van, melyet mélyen sajnálunk. T. i. hiányzik benne a részletes tanterv a gyakorló iskola számára. Ezt minden magyarországi zsidó tanító legelőször fogja keresni, mert nagy szüksége van reá, miután tekintettel a héber tantárgyakra, nehéz oly részletes tantervet elkészíteni, mely az iskolatörvény és a felekezet követelményeinek tökéletesen megfeleljen. A gyakorló iskolában bizonyára létezik egy olyan, mert kell, hogy legyen; közlésével Deutsch Igazgató ur nagy szol-

gálatot tett volna, különösen a vidéki tanítóknak. Azonban reményljük, hogy az intézet már most évről-évre rendszeren egy értesítőt fog kibocsátani és hogy a legközelebbiben az érintett tananyag hónapokra való felosztással, valamint az órarend, fel lesz véve. *Morgenstern Jakab.*

I r o d a l o m.

— **Magyarra fordított „Machzór.”** Ezuttal régi adósságot akarok leróni egyik igen jóra való héber-magyar könyv iránt, melyet eddigelé méltatlanul agyonhallgattak. A szóbanlevő könyv Füredi Ignác két kötetes magyar *M a c h z ó r*-ja, melylyel említett kartársunk nagy érdemetszerzett a héber-magyar irodalom körül. Maga az a szégyenletes tény, hogy eddigelé semmiféle magyar *M a c h z ó r* nem létezett, és hogy ellenségeink e miatt is germanizálási törekvésekkel vádoltak, elégséges volna arra, hogy Füredi imakönyve közpártolásban részesüljön. De a szóban levő *Machzór* e hazafias érdemén kívül még oly előnyökkel is bír, melyek bármely irodalomban is számot tennének.

Először is törülmetszett, tiszta magyarságát kell kiemelnem, oly előny, mely fordított könyvben nem eléggé méltányolható. Ez állításom igazolására csak egy pár sornyi fordítást idézek mutatványképen. ונתנה „Hirdessük hát a mai nap magasztos szent voltát, mert félelmes az és megdöbbenő.... Kinyitod az emlékeztető könyvet, mely magától olvasódik és melyben minden emberkezeirása benne van. Erre megharsan a nagy kürt; halk suttogás hangja hallik; az angyalok megrezzennek; ijedség és reszketés fogja el őket és így szólnak: Ime, itt az ítélet napja!.... Mint a pásztor szemlét tartván nyája fölött, juhait átbocsátja botja alatt, úgy léptetsz elő és számlálsz és szemlélsz te is minden élő lelket; úgy szabad ki rendeltetését minden teremtményeidnek és úgy írod meg végzetüket.

בראש Az év kezdetén írásba foglaltatik, az engesztelő napon pedig végleg meghatároztatik: hogy hányan költözzenek el és hányan szülessenek; hogy ki éljen és ki haljon meg; ki érje meg élete végcélját és ki nem; ki haljon vízbe és ki tűzbe; ki a kard és ki fenevad által; ki éhen és ki szomjan; ki égháboru és ki pestis alkalmával.... Azonban bűnbánás, könyörgés s jótekonyság elhárítják a rossz végzetet.“

T. kartársaink e kis mutatványból is láthatják, hogy Füredi ezen fordításának — mint jeles bibliafordításának is — két nagy fényoldala van: először olyan zamatos, folyékony magyarságú, mintha nem is fordítás, hanem eredeti volna; másodsor ezen látszólagos szabadsága mellett is hivebb valamennyi német fordításnál. — A mondottaknál fogva arra kérjük t. kartársainkat, hogy e *Machzór*t körükben terjeszteni és melegen pártolni sziveskedjenek. A *Machzór* kiállítása is igen csinos, tetszetős és különféle kötésben 2—5 frton kapható. *Szántó E.*

Egyleti élet.

A mult számban közzétett felhívásunkra már számos kartárs jelentkezett a felvételre és a közp. választmány aug. 23-án tartott ülésében 16 új tagot vett fel.

Tagsági díjakat fizettek:

Pártoló tagok:			
Bloch Mór, Budapest	5 frtot	Spitzer József, Budapest	5 frtot
Dr. Kayserling M. Budapest	5	Schweiger Márton, Budapest	10
Kohn Arnold, Budapest	5	Taussig Sigfried, Budapest	5
Lederer Adolf, Budapest	5	Ullmann Károly P., Bpest	5
Popper Ármin, Budapest	5	Wahrmann Sándor, Budapest	5
Spitzer D. H., Budapest	5	Weiner Károly, Budapest	5
		Witt Manó, Vác	5 „

Rendes tagok			
Baumhorn Ede, Szolnok	2 frtot	Silman, Herman, Mandok	2 frtot
Braun Mór, Spácza	2	Stern Ármin, O-Liszka	1
Buxbaum Henrik, Pozsony	4	Schwarz Károly, Bacs	2
Flesch Miksa, Bpest 1884-re	2	Szontágh Jenő, Szolnok	2
Földesi Joakim, Budapest	3	Vogel Ignác, Alba	4
Frank Katalin, Kis-Szekeres	2	Weinberger Simon, Öcsöd	2
Goldberg Maier, Bpest	2		
Klein Lipót, Sárbogárd	2		
Rausnitz Márk Déva	2		

Helyreigazítás. A múlt számban tévesen Halm Dávid Vodricz 2 frt lett kimutatva; helyes pedig Hahn Dávid, Pozsony 2 frt.

V e g y e s e k.

— Jelen számunkhoz a Franklin-társulatnak, Csukási Fülöp és Schön József urak által szerkesztett „Zsidó Hittan“ (három kötet) „Kis Biblia“ (két kötet) és „A zsidók története“ című könyvekre vonatkozó felhívás van mellékelve.

— Knopfler Sándor sátor-alja-ujhelyi kartársunk a tanuló ifjuság számára a szidurt magyarra fordítja, melyben az elrendezés a bécsi, németre fordított iskolai bibliákhoz hasonlít. (A héber szöveg a megfelelő magyar fordítással egy sorban.)

— Singer Izráel sátor-alja-ujhelyi kartársunknál egy olyan iskolai értesítő-könyvecske kapható, mely czélszerűségére nézve az eddigiektől előnyösen különbözik. Van benne kérelem a szülőkhöz, intés a gyermekekhez, a tanulókra vonatkozó rendszabályok az iskolai és iskolán kívüli magatartását illetőleg, aranymondások gyermekek számára; osztálymagyarázat stb. Ara 10 kr.

— Hymen. Gutfreund Nándor kisujszállási kartársunk s egyesületünk új tagja f. évi augusztus hó 18-án jegyezte el a szép és művelt lelkű Brenner Eugenia kisasszonyt Budapestről. Fogadja t. kartársunk őszinte szerencsekívánatunkat!

— A magyar „zsidó szemle“ szeptemberi száma a következő tartalommal jelent meg: Tudomány: Herzog Manó. A biblia befolyása a magyar irodalomra a XVI. és XVII. században. Derenbourg József. József hamázuf. Goldfahn S. H. Egy régi vád eredetéről. — Irodalom: Hochmuth Ábrahám. A szegedi zsidók története. Klein Mór. Hitzsónoklatok. Irodalmi holmi. Kardos Albert. Szombatos himnuszok. Kecskeméti Lipót. Imanuel ha-Rómi költeményeiből. — Társadalom: Csanádi Sámuel. Montefiore Mózes. * * * Autonomiánkról. Halász Sándor. Az új főrendiház és a hitfelekezet. — Értesítő: Országvilág. — Kunos Ignác. Török-zsidó világ. Tanügy. — Radó Vilmos. A zsidó népiskolák. V. — Léderer Ábrahám. A zsidó tanügy a kiállításon. — Weizmann N. A hitoktatás kérdéséhez. — Kutfők: A vallás- és közoktatási miniszter három rendelete az izr. anyakönyvek ügyében. — Vegyes: Irodalmi hírek. — Ujegyület. — Montefiore temetése. — Hírek. — Uj prédikációs nap. — Terenzio Mamiani. — Hatás és ellenhatás. — Zanzibar és Pendzse. — A Schulverein. — Zsidók külföldön. — Zsidó eredetű szent — Drága könyvek. — Házassági statisztika. — Zsidó leányok mint orvosnövendékek. — Lasker-gyarmat.

— Iskolai „Tudósító-Könyvek.“ Az iskolaév megkezdése alkalmával, bátorkodunk kartársaink b. figyelmébe ajánlani Garai Mór könyvnyomda-intézetében (Budapesten, Károly-körut 3. sz.) megjelent iskolai „Tudósító könyveket.“ E könyvek kemény kötésben, vászonháttal és az iskola tetszés szerinti czimnyomásával vannak ellátva, 100 darab ára 6 frt. E könyvek, ugy czélszerű berendezésük, mint jutányos áruk miatt, máris a legtöbb iskolába be vannak vezetve, ugy pl. a pesti izr. hitközség iskoláiban. Minta-példányok bérmentve küldetnek.

Szerkesztői üzenetek: L. V. Gyom s többeknek. Az évi tagsági díj 4 frt.

Az országos magy izraelita tanító-egyesület
kiadásában

ZILAHY SÁMUEL

budapesti könyvárusnál megjelentek és kaphatók:

Héber imakönyv magyar jegyzetekkel, ára kötve	— 40
Magyar olvasókönyv az izr. népisk. II. oszt. számára, 2. javított kiadás, szerk. Radó Vilmos tanár, ára kötve	— 32
Magyar olvasókönyv az izr. népisk. III. oszt. számára, 2. javított kiadás, szerk. Radó Vilmos tanár, ára kötve	— 36
Magyar olvasókönyv az izr. népisk. IV. oszt. számára szerk. Radó Vilmos tanár, ára kötve	— 45
Magyar Abc és olv. könyv az izr. népisk. I. oszt. számára, szerk. Müller Adolf, 2. bővített kiadás, ára kötve	— 20
Német olvasókönyv az izr. népisk. II. oszt. számára, 2. javított kiadás, szerk. Mendl Lajos, ára kötve	— 32
Német olvasókönyv az izr. népisk. III. oszt. számára, 2. javított kiadás, szerk. Mendl Lajos tanár, ára kötve	36
Német olvasókönyv az izr. népisk. IV. oszt. számára, szerk. Mendl Lajos tanár, ára kötve	— 45
Német Abc és olv. könyv az izr. népisk. I. oszt. számára, szerk. Herzog Emil főv. tanító, ára kötve	— 20
Mózes öt könyve magyar fordítással. I. II. III. IV. V. Ára egy-egy kötetnek kötve	— 40

FÜREDI IGNÁCZ

(Lakik Pesten, Kerepesi-ut 6.)

KÖNYVEINEK JEGYZÉKE.

a) Magyar nyelven:		*Világtörténet jellemképekben füzve		60 kr.
Uj Magyartalanságok , betűrendben (kapható a szerzőnél és minden könyvárusnál) Ára füzve	40 kr.	Kisebb Világtörténet , (Aigner kiadása)		40 kr.
Rendszeres Magyar Nyelvtan felső nép-, polgári és középisk. haszn. (3. kiad.) kötve	60 kr.	*Első okt. a francia nyelvben , kiejtéssel, kötve		30 kr.
Nyelvtani példatár , 3 kötetke (szerzőtárs: Schön József, a Franklin-Társ. kiad.) kötve	20 — 25 kr.	„Emil vagy a Nevelésről.” Irta Rousseau J. J., francziából ford. Führer Ign., füzve		2 frt 40 kr.
Számtani példatár , 5 kötetke (4. kiadás), kötve	20 — 24 kr.	b) Héber-magyar nyelven:		
*Hazai és általános földrajz (11. kiadás)	30 kr.	Luhósz Hap'ollm , methodikusan rendezve, nyelvtani jegyzetekkel, kötve		20 kr.
Népiskolai földrajz (kisebb)	20 kr.	Első magyar Machzór két kötetben		2 frt — kr
*A magyarok története (15. kiadás) kötve	30 kr.	Mózes I. könyve , pályanyertes fordítás Kiadta az orsz. izr. tanítóegy. (2. jav. kiad.) kötve		40 kr.
A természetrajz elemei (6. kiadás) kötve	20 kr.	Mózes III. könyve (1. kiadás) kötve		40 kr.

* A csillaggal megjelölt könyvek **német** nyelven kaphatók.

Ifj. Nagel Otto

könyvkereskedése

Budapesten, Múzeum - körút, a nemzeti színház bérházában.

Bevezetésre ajánlatos népiskolai tankönyvek:

- Módszeres tornatanítás** I. Népiskolai tornagyakorlatok, irták Horváth F. és Juhász Gy. Ára —.40
- Népiskolai földrajz.** Irta: Barna J. fővárosi tanító, I. rész a népiskolák IV. osztálya számára. Kemény kötésben ára —.20
- Népiskolai földrajz.** Irta: Barna J. fővárosi tanító, II. rész a népiskolák V. osztálya számára. Kemény kötésben ára —.20
- Népiskolai földrajz.** Irta: Barna J. fővárosi tanító III. rész a népiskolák VI. osztálya számára. Kemény kötésben ára —.20
- A földrajz tanulását e könyvecske a gyermeknek nagyon megkönnyíti, mivel minden fölöslegest mellőzve, rövid velős szavakkal és hiánytalanul a szükséges ismereteket nyújtja.
- Magyarország története** párhuzamosan alkotmányunk vázlatával és a főbb világesemények függelékével az újabb miniszteri tanterv alapján, írta Barna J. főv. tanító. Harmadik kiadás. Kemény kötésben —.30
- Népiskolai számtan** I. rész, a népiskolák II. osztálya számára, irták Virág (Schön) József és Walter K., kemény kötésben ára —.15
- Népiskolai számtan** II. rész a népiskolák III. osztálya számára, irták Virág (Schön) J. és Walter K. fővárosi tanítók, kemény kötésben ára —.20
- Népiskolai számtan** III. rész a népiskolák IV. osztálya számára, irták Virág (Schön) József és Walter K. fővárosi tanítók, kemény kötésben —.20
- Népiskolai számtan** IV. rész a népiskolák V. és VI. osztálya számára, irták Virág (Schön) József és Walter K. fővárosi tanítók, Kemény kötésben ára —.40
- E könyvecske osztályról osztályra vezeti a gyermeket az elemi számtan ismeretébe a vidéki gyermek látköréből vett gyakorlati példákat alkalmazva, miért is e könyv vidéki iskolában különösen helyén van.
- Az egyenletek** megfejtése népszerű modorban írta Schwarz M. állami tanító a népiskolák V. VI. osztályai és polgári iskolák számára —.40
- E könyv jövedelméből az országos tanítók árvaháza javára minden elkelt példány után tíz-tíz krajczár szerző részéről fordítottatni fog.
- Zsidó hittani katekizmus** leányiskolák részére, írta Halász N. I. rész. Kemény kötésben ára —.30
- Zsidó hittani katekizmus** leányiskolák részére, írta Halász N. II. rész. Kemény kötésben ára —.25
- Zsidó hittani katekizmus** leányiskolák részére, írta Halász N. III. rész. Kemény kötésben ára —.35
- Zsidó hittani katekizmus** leányiskolák részére, írta Halász N. IV. rész. Kemény kötésben ára —.35

Minden bárhol kiadott vagy hirdetett könyv nálam és a legelőnyösebb árszámtás mellett kapható. Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan teljesíttetnek. Ki-merítő könyvárjegyzékek kívánatra ingyen bérmentve küldetnek.

Német nyelven:

- Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben,** írta Flesch M. fővárosi tanító I. Theil für die unteren Jahrgänge der Volksschule. Második kiadás Kemény kötésben ára —.30
- Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben,** írta Flesch M. fővárosi tanító II. Theil für die oberen Jahrgänge der Volksschule. Kemény kötésben —.30

Schlesinger Ignácz nyomdája. Budapest, rostély-utca (Károlykaszárnya) 7. sz.